

BOTVIDSBYGDEN

NR 1 1991

Maskrosor. Ett släkte av korgblommiga örter som i regel bildar frön utan föregående befruktning. Härigenom har en väldig mängd s.k. småarter uppstått. Enbart i Sverige förekommer ca 350. Av torkade och rostade maskrosrötter har kaffesurrogat framställts, och maskrosor har även haft medicinsk användning. Späda blad kan ätas som sallad. I Sovjetunionen odlas en västasiatisk art, ur vars mjölksaft kautschuk utvinns.

Botkyrka Hembygdsförenings styrelse 1991: Från vänster: Ulrica Nilsson, Sune Wehlin, Lars Gunnar Lindström, Ingrid Avelin, Arne Mattsson, Ellinor Palm och Rune Engström.
Foto: Ingrid Engström

Årsmöte på Trädgårdstorp

Lördagen den 9 mars 1991 hade Gillet årsmöte. Det var 35 medlemmar som hade hörsammat inbjudan och infunnit sig på Trädgårdstorp.

Mötet började med en tyst minut för våra avlidna medlemmar under året.

Till ordförande för årsmötet valdes Lars-Erik Hultman och som sekreterare valdes Sune Wehlin.

Därefter vidtog val av styrelse och övriga funktionärer.

Innan årsmötet avslutades och festligheterna började, avtackades de avgående styrelse- och kommittéfunktionärerna för det arbete de lagt ner, med varsin blomma.

Forts. på sid. 6-7

BOTVIDSBYGDEN

TIDSKRIFT FÖR BOTKYRKA HEMBYGDSGILLES MEDLEMMAR

ANSV. UTGIVARE: Lars Gunnar Lindström

REDAKTION: Arne Mattsson, 0753-371 16, Rune Engström, 08-91 10 92

Georg Malmkvist

Sista manusdag för bidrag till nr 2 1991 är den 14/9 1991

Laska Pelle på Tullingegodset

-en legend redan under sin livstid

En av de mera färgstarka 1600-talspersonerna i Botkyrka var fransmannen och översten Adam de la Chapelle. De svenska soldaterna kunde emellertid inte uttala namnet la Chapelle. De kallade översten för Laska Pelle. Det nöjde han sig med och han försvenskade själv sitt namn till Lacapelle. Han var godsägare på Tullinge gård och ägde dessutom Glömsta och ett tiotal andra gårdar. Men innan han blev godsägare hade han levt ett minst sagt spännande och omväxlande liv.

De la Chapelle anslöt sig till den svenska armén samma år som Gustav II Adolf kröntes till kung. Sedan följde årtal av långa krig. Den unge kungen, han var bara 16 år vid kröningen, var ständigt i krig, först med Polen, Danmark och Ryssland, senare från 1630 i det s.k. Trettioåriga kriget som pågick fram till 1648.

Den franske lycksökaren steg snabbt i graderna. Han blev kapten, ryttmästare, kommandant i Goldingen och slutligen överstelöjtnant, allt under en period av bara tio år. Den snabba marschen uppåt i graderna berodde på duglighet, framåtanda och, inte minst, dödsföraktande mod.

Det finns gott om närmast sagolika historier om de la Chapelle. En handlar om stormningen av Goldingen vid Riga som då var huvudort i svenska Lettland (nuvarande Kuldiga vid floden Venta i sovjetrepubliken Lettland). Den 9 september 1621 anfaller borgen av en underlägsen arméstyrka ledd av de la Chapelle. De sprängde befästningsverken framför Jakobsporten och trängde in i borgen medan detonationerna hördes vida omkring. I det mörka fästningsvalvet stupade de la Chapelles son inför faderns ögon. Några timmar senare hade svenskarna erövrat staden.

Det var för en rad sådana djärva insatser som de la Chapelle efter kriget belönades av drottning Christina som då hade ärvt kronan

efter den stupade Gustav II Adolf. Hon skänkte honom två gårdar i Tullinge, en i Glömsta och sju gårdar på Munsö.

Som överstelöjtnant anförde Laska Pelle ett kompani dragoner, minörer och petarder. Det var ett slags stormtrupper av elit-soldater. Petardernas uppgift var att placera sprängladdningar i fästningsmurarna och få dem att explodera. Det var rena självmordsuppdraget och det var inte lätt att hitta män som var beredda att äta sig sådana.

Laska Pelle visste emellertid att en del europeiska trupper bestod av livstidsfångar. De hade fått välja mellan galgen och krigstjänst. Den fransk-svenske officeren gav svenska livstidsfångar samma val: galgen eller armén. Många tog chansen att slippa hängning.

Men de fick inte något särskilt muntrare liv utanför fångelselet. Disciplinen var järnhård och straffen för dem som inte lydde order var lika hårda.

Men Laska Pelle var mänsklig också.

Krigshistorier från 1600-talet berättar att han gärna ville "beskriva verkligheten annorlunda än den var". Han skyddade ofta sina soldater då de beskyldes för plundringar och grymheter. För att fria de anklagade kunde han dikta ihop helt trovärdiga historier. Och bland sina egna soldater var hans faderlighet vida omtalad.

Hur Laska Pelle uppträdde som godsägare vet vi knappast någonting om. Han hade gift sig med en svensk kvinna av högre stånd. Hon hette Catharina Schiff. Makarna hade flera barn tillsammans. Familjeliv passade honom inte. Han gav sig ut på nya fälttåg. Nu kämpade han i Lifland och Preussen. Vid belägringen av den stora staden Strassburg i Elsass 1628 utmärkte han sig i ett dödsföraktande anfall. Han ansågs till sist som osårbar och männen i hans kompani tog efter hans djärvhet.

Bilden, som är hämtad ur Callots "Krigets elände", visar de grymheter soldaterna begick under trettioåriga kriget när de efter stormningen av en stad fritt plundrade denna.

Adam Richard de la Chapelle är ett slags James Bond-figur. Han utför de mest fantastiska bragder och hjältdåd men återvänder alltid oskadd, leende och i oklanderlig uniform. Han utkämpar otaliga närmkamper utan att få en skräma. Han blev en legend redan under sin livstid.

Krig är omänskliga, råa och hemska för alla som drabbas av dem. Och de gör soldaterna omänskliga, råa och vilda. Så var det förr i tiden och så är det idag. De svenska soldater som deltog i fälttågen i Europa på 1600-talet var naturligtvis inte ädlare än andra. Det finns vittnesmål om övergrepp, plundringar och illdåd. Laska Pelles soldater finns omtalade på flera ställen i domböckerna. Det är inte överraskande om man tänker på att han hämtat dem ur fångelserna. I Sverige var de kända som ligister.

En avkunnad dom avslöjar att en hop "laskapellar" i slutet av 1620-talet tvingades löpa gatlopp runt Norrmalmstorg i

Stockholm. De fick ta av sig på överkroppen och springa ett antal varv runt torget mellan täta led av rättstjänare som stod och piskade dem med stora spön. Att gå och titta på sådana bestraffningar hörde till den tidens populära folknöjen.

Laska Pelle vistades kortare tider i Sverige och vi kan gissa att han då bodde på någon av sina gårdar i Botkyrka eller Huddinge. Hans hustru lär i alla fall bott på en av gårdarna i Tullinge.

1636 avled äventyraren och krigaren de la Chapelle. Vi vet inte om han dog av sår eller sjukdom. Han var i alla fall inte omärkt av kriget. Det uppges att han var invalid vid sin död, men hans handikapp kan inte ha varit alltför allvarligt för 1635 utnämndes han till slottshövitsman.

Han begravdes i Klara kyrka i Stockholm. Adelssläkten de la Chapelle har levt vidare både i Sverige och i Finland.

Vi tog oss en liten övning efter allspelet och hade sedan vårt scenframträdande som vi själva och publiken (enligt några uppskattande kommentarer efteråt) var nöjda med. Det blev en intensiv dag med spel, dans och möten med spelmän och andra musikintresserade från när och fjärran med fika och matpauser emellanåt. Mot kvällen bildade vi en blandad spelgrupp med Slagsta Gilles spelmän och spelade upp till polskedanser. Trevligt - tyckte Marjatta Bathson

Slagsta Gilles Vinterstämma

Lördagen den 9 februari var det dags för Slagsta Gilles Vinterstämma i Hallunda Folkets Hus.

Botkyrka Hembygds Gilles spelmanslag representerades där med elva spelmän. Lasse tog del av förmiddagens fiolkurs, som han tyckte var bra. Vi övriga kom lagom för att delta i det pampiga allspelet kl. 13.00.

Om amatörarkeologer i Norden berättade Karl-Erik Mörk på Trädgårdstorp den 25 febr. Det var första föreläsningen i en serie som vi hoppas kunna genomföra.

Vi var ett 20-tal som lyssnade och tittade på bilder från olika aktiviteter som de många amatörarkeologerna deltar i. Karl-Erik Mörk är ordförande i den arkeologigrupp som bildats av Nordiska förbundet för Hembygdsarbete. Själv är jag sekreterare och kassör i gruppen. Dessförinnan hade jag sedan grundandet för snart tio år sedan samma uppdrag

inom moderorganisationen. Den "makten" har nu gått över till de finska hembygdsvärdarna.

Vår arkeologigrupp har funnits några år. Vi ordnar läger för amatörgrävare i olika delar av Norden. I sommar kan man vara med i Estland, Norge och Sverige. Den svenska verksamheten bedrivs på Adelsö och Biskops-Arnö.

I Norge gräver man stenålder i Halden och i Estland blir det en kombination av grävning och studiebesök.

Varför inte komma med?

Rune Engström

Ett projekt?

Hembygdsspejare på Trädgårdstorp

Att vara hembygdsspejare är att vara med i hembygd rörelsens verksamhet - och att vara i skolåldern eller yngre. Målsättningen är att barnen tidigt skall få kontakt med hembygden och naturen där de bor. Vara rädda om nutiden och det förgångna, såväl i staden (tätorten) som på landsbygden. Lära sig ta hänsyn till varandra och till andra kulturer och hembygdar. En viss verksamhet pågår redan nu. Våra dansande barn kompletterar kulturupplevelsen i dansen med kännedom om gamla föremål i våra torp. Nu planeras för något mer omfattande. Till detta söker vi bidrag från Statens Kulturråd. Har vi tur kan vi börja på allvar i höst.

Rune Engström

På bilden ovan välkomnas den nye sekreteraren, Sune Wehlin av Gunnar Lindström. Till vänster om Sune ser vi den avgående sekreteraren Ulrica Nilsson som valdes till ny kassör efter Ellinor Palm. På bilden nedan ser vi den avgående festkommittén, från vänster: Björn Jacobson, Ann-Britt Palm, Bror Årbro och Ulla Magnusson. Foto: Ingrid Engström

Årsmöte - Årsfest

Cirka 35 gillesmedlemmar hade hörsammat kallelsen till kombinerade årsmötet och årsfesten lördagen den 9 mars 1991 med början kl. 18.00.

Utöver de sedvanliga ärendena på ett årsmöte såsom godkännande av årsberättelse och revisionsberättelse, beviljande av ansvarsfrihet för avgående styrelsen och val av styrelse och övriga funktionärer för 1991 diskuterades ifall en särskild kommitté skulle utses för handläggning av frågor om tillbyggnaden av Logen. Hela ärendet hän-skjöts till kvartalsmötet i april.

Årsmötesförhandlingarna skedde i en positiv anda och mötesdeltagarna visade att möteskulturen i Gillet inte är så låg som det klagats på ibland. God fortsättning på den inslagna vägen!

Vi 19.45-tiden var det så dags med den lekamliga förtäringen i form av smörgåstårter, lättöl eller läskedryck. Allt-sammans avrundades så med kaffe och hembakad tårter. Mums vad bra det

smakade! Spelmanslaget underhöll samtidigt med sin musik och förhöjde därmed stämningen på själva festen.

När vi så var tillräckligt mätta och belåtna var det dags att börja dansa. Vi höll väl på intensivt att dansa gammal dans och någon gillesdans och enklare folkdans till vid 22-tiden. Då avslutade vi kvällen med en familjevals. Spelmännen avtackades liksom avgående festkommittén: Ulla Magnusson, Björn Jacobson, Ann-Britt Palm och Bror Årbro som under flera år varit med och ordnat så många trevliga interna sammankomster. Sådana behövs verkligen! Än en gång, tack skall Ni ha alla fyra!

Så var det då dags att bryta upp från Trädgårdstorp och samtidigt hoppas att det nu påbörjade verksamhetsåret 1991, måtte bli lyckosamt för Gillet och dess medlemmar.

Britt-Inger och Lars-Erik Hultman

Gunnar Lindström avtackar den avgående kassören, Ellinor Palm med en fin blomsterbukett. Foto: Ingrid Engström

KALLELSE

Torsdagen (obs dagen) den 25 april kl. 19 är det dags för årets första kvartalsmöte till vilket du härmed kallas.

Dagordningen till mötet finns med på ett separat blad.

Ett steg närmare...

Den 23 januari höll Boverkets Samlingsdelegation sitt första sammanträde för året. Man beslöt bl.a att Botkyrka Hembygds-gille fått sitt förslag till utbyggnad granskat och godkänt. Man utlovar statligt stöd till utbyggnad av Logen och upprustning av Högrink. Beräknad kostnad 3,46 milj. kronor. Staten lämnar bidrag med 50% av kostnaden och kommunen har lovat 30%.

Men kön är lång. Det kommer att ta flera år innan löftet infrias. Under tiden ska vi arbeta med en slutlig ansökan.

Rune

Styrelsens och kommittéernas sammansättning 1991

Ordförande	Gunnar Lindström
Sekreterare	Sune Wehlin
Kassör	Ulrica Nilsson
Vice ordförande	Ingrid Avelin
Vice sekreterare	Arne Mattsson
Styr.suppleanter	Rune Engström
	Ellinor Palm
Revisorer	Arne Eriksson
	Els-Britt Sellin
Rev.suppleanter	Jan Olov Carlsson
	Bodil Sjöberg

Dans & Musik

Torbjörn Palm
Monica Wahlman
Ulf Bölja
Bodil Sjöberg
Ingrid Avelin

Barn & Ungdom

Ingrid Avelin
Lars-Erik Hultman

Sportkontakt

Ingrid Avelin
Lars Kärrström

Slöjdsektionen

Ingegerd Lindström
Lena Wallin

Dräktråd

Ulla Magnusson

Arkivarier

Gunnar Avelin
Hans Ramstedt
Georg Malmkvist

Red. Botvidsbygden

Arne Mattsson
Rune Engström
Georg Malmkvist

Hembygdskommitté

Ingrid Engström
Georg Malmkvist
Eva Sandin
Rune Engström
Gunborg Eriksson
Birgit Boman

Trädgårdtorpskommitté

Gunnar Lindström
Kristina Szykier
Lars Boman
Sture Jansson
Arne Eriksson
Britt-Inger Hultman

Festkommitté

Interimstyrelse t.o.m
Valborgsmässaöften
Britt-Inger Hultman
Lars-Erik Hultman
Christina Lindé
Slutnominering senare

Utbildning

Lars-Erik Hultman
(Ungd.ringens kurser)
Gunnar Avelin
(Övriga kurser)

Pressombud

Ellinor Palm
Arne Mattsson

Ombud till Sthlms distrikt

Styrelsen
Gunnar Avelin
Marianne Karlsson

Förtjänsttecken kommitté

Berndt Lundström
Gunilla Furuliden
Torbjörn Palm
samt 3 från styrelsen

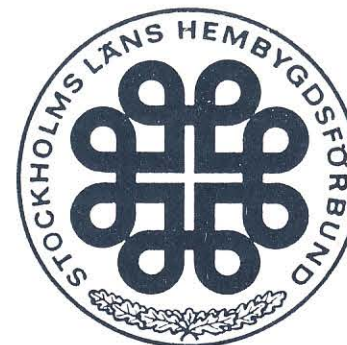
Valberedning

Britt-Inger Hultman
Gunnar Avelin
Christina Lundwall

Kjell Nilsson:

Stockholms läns hembygdsförbund och Riksförbundet för Hembygdsvård - Vad är det för något?

När du anslutit dig som medlem i din förening är du inte bara medlem där utan i hela hembygdsrörelsen. Det innebär att du med några kronor stödjer hembygdsverksamheten i Stockholms län, i hela landet och rent av i Norden. Det finns alltså anledning att berätta lite om hur hembygdsarbetet drivs på dessa olika plan och vad du som enskild medlem kan ha för nytta av Stockholms läns hembygdsförbund, Riksförbundet för Hembygdsvård och Nordiska förbundet för Hembygdsarbete.

Stockholms läns Hembygdsförbund

Hembygdsförbundet är en service- och samarbetsorganisation för 113 medlemsföreningar i Stockholms län. Ca 45.000 personer är anslutna till rörelsen i vårt län vilket gör oss till det näst största hembygdsförbundet i landet.

Vi arbetar med en styrelse som är vald ur föreningar i olika delar av länet, med arbetsgrupper i olika ämnen och med ett litet kansli på 1,5 tjänst. Vi har ett landsningsanslag på 500.000 kr vartill kommer intäkter från medlemsavgifter, bokförsäljning, programverksamhet m.m. Ett stort tillskott som inte syns i budgeten är också det ideella arbete som utförs av styrelse och arbetet. Detta kan i pengar uppskattas till lika mycket som landstingsbidraget. Vår verksamhet är uppdelad på fyra sektorer varav de två sistnämnda kan vara till direkt nytta och glädje för dig.

Konsulentverksamhet

Undertecknad är anställd som hembygdskonsulent vilket innebär att jag ställer upp med råd och dåd till medlemsföreningarna. Det kan gälla allt från skatteregler till byggnadsvård. Givetvis kan jag inte allt själv men jag vet vart jag skall hitta kunskap. Vi ger också praktisk hjälp med katalogisering av föremål och arkivalier i medlemsföreningarnas samlingar, något som vi kan göra genom speciella projektbidrag från landstingets kulturnämnd. Jag åker ofta och gärna ut till medlemsföreningarna och diskuterar verksamheten och ger råd.

Miljövård

Hembygdsrörelsen blir mer och mer en miljöorganisation samtidigt som vi har allt det traditionella arbetet kvar också. Förbundet stödjer hembygdsföreningarna när de vill ha hjälp i något miljö- eller planärend. Dessutom försöker vi bevaka länstäckande frågor t.ex. Regionplan 90 och den omfattande planeringen av nya golfbanor i länet. Detta arbete bedrivs i första hand av vår arbetsgrupp för natur- och miljöfrågor.

Tidskrift och böcker

Förbundet ger ut en kvartalstidning kallad Ledungen - tidskrift för kultur och miljö, i Stockholms län. Den får medlemsföreningarna i 10 exemplar. Som enskild medlem kan du prenumerera på den för 75 kr/år (postgiro 15 59 19-4). Tidningen innehåller populärt skrivna artiklar om hembygdsvård, Forts. nästa sida

Forts. från föregående sida

byggnader arkeologi, miljövård och mycket annat.

Utom Ledungen ger vi ut böcker när vi lyckas skrapa ihop pengar till tryckningen. Ett tiotal böcker finns nu att köpa från förbundet, du kan skaffa en katalog över böcker som ges ut av hembygdsrörelsen i länet genom att kontakta förbundet.

Programverksamhet

Ett tjugotal program i form av kurser, konferenser, studiebesök och utflykter erbjuds alla medlemmar varje år. Ett översiktligt program för dessa får du som bilaga till Ledungen och du kan sedan rekvidrera mer utförliga program för de aktiviteter du är intresserad av.

Ovanstående är det konkreta utbud du har nytta av men genom din medlemsavgift stödjer du också arbetet i rörelsen i sin helhet - det handlar alltså om solidaritet och gemenskap omkring en idé.

Riksförbundet för Hembygdsvård

Det som sagts om länsförbundet gäller också riksförbundet men den organisationen arbetar givetvis med rikstäckande frågor. Även riksförbundet ger ut en tidning som heter Bygd och Natur och som kommer ut 5 gånger per år. RfH, som riksförbundet förkortas till, ger också ut en temabunden årsbok samt studiematerial m.m. I en

bokhandel på kansliet kan du köpa hembygds litteratur till rabatterat pris och du kan även delta i kurser, konferenser och hembygdsdagar i RfH:s regi. Du kan vara direktansluten stödjande medlem för 115 kr/år och då får du Bygd och Natur, årsboken och kursprogram.

Riksförbundet drivs med statliga anslag och medlemsavgifter och har ett kansli på 10 personer, vilket är lite för en riksorganisation.

Nordiska förbundet för Hembygdsarbete

Om resurserna är små för läns- och riksförbund så är de minimala för den nordiska samarbetsorganisationen. Där har man inga anställda och kansliet har sekreteraren-kassören tillhandahållit. Verksamheten sköts helt ideellt. NfH:s verksamhet är framför allt konferenser på olika teman samt nordiska arkeologiläger.

Så här får du kontakt med hembygdsrörelsens centralorganisationer:

-Stockholms läns hembygdsförbund, Box 30193
104 25 Stockholm, Tel. 08-618 88 80

-Riksförbundet för hembygdsvård, Box 30193
104 25 Stockholm, Tel. 08-618 03 95

Besöksadress till oss båda är

Warfvinges väg 30, Stockholm

-Nordiska förbundet för hembygdsarbete

c/o Rune Engström, Eklångsvägen 10

121 65 Johanneshov, Tel. 08-81 85 44

Riksförbundet för HEMBYGDENVÅRD

Hembygdsrörelsens riksorganisation

Kurser:

Arkivkurs på Ransberg 4-10 aug. 1991

Arkeologikurs på Visingsö 5-16 aug. 1991

Man vänder sig till personer som är allmänt intresserade av arkeologi och kulturminnesvård. Inga krav på förkunskaper.

Hembygds-Nissekurs på Gotland

Nu beger sig Hembygds-Nisse till Gotland! Den 25-26 maj anordnas en kurs för blivande Hembygds-Nisseledare. Tag chansen och introducera Hembygds-Nisse i era föreningar.

Om intresse finns för någon av kurserna, kontakta Gunnar Avelin, 08-771 15 12

Snart är våren här!

Vårstädning på Trädgårdstorp

Vårstädar gör vi lördag-söndag den 20-21 april, då vi samlas för att göra fint inför våren och sommaren. Kom åtminstone en av dagarna och inte gärna senare än vid tiotiden. (Det är svårt att planera arbetet om man inte vet vilka man kan räkna med).

Vi ska fylla en sopcontainer med skräp, lägga löv o.d i kompost och ordna med en majbrasa. Det finns mer att göra om tiden och armarna räcker till.

Du som har redskap - räfsa, kratta och spade - ta med vad du behöver för eget bruk. Ta också med egen förtäring. Eftersom vi inte vet hur många som kommer kan vi inte ordna med någon gemensam måltid.

Om du har några frågor, ring någon av oss i Trädgårdstorpsskommittén

GYNNA VÅRA ANNONSÖRER

ÅBERGS VÄRME AB

experter på värmesystem

**PANNBYTEN
VÄRMEPUMPAR
REPARATIONER**

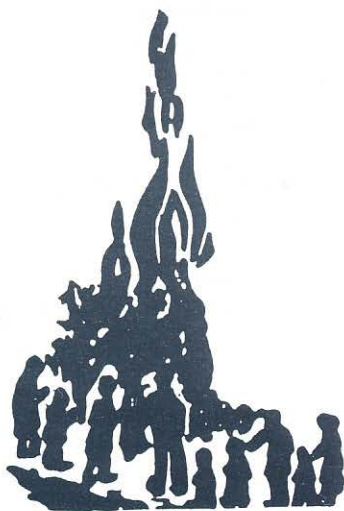
08-778 45 00

**Sadelmakarv. 11A
TULLINGE**

Asterhags Bygg AB

VILLA OCH
INDUSTRIBYGGNAD

TEL: 711 59 49
JAN ASTERHAG

VÄLKOMMEN ATT FIRA VALBORGSMÄSSOAFTON PÅ TRÄDGÅRDSTORP

*Traditionsenligt kommer vi att
fira Valborg också i år. Vi tänder
brasan ca 19.30. Därefter samlas
vi på Logen för förtäring av
något ät- och drickbart. Efter
detta dans så länge vi orkar..*